

ΒΕΒΛΙΔΕΤΑΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Γιούλια, Καμπάνα. (τειράσιχα) Σίμου Μενάρδου
 Τὸ ὄνειρο τοῦ ξενιτεμένου. [Χριστουγεννιάτικο διήγημα] Χ. Χρηστοβασίλη
 Τὴ θάψαμε. [ποίημα] Εἰρήνης Δεντροινού
 Παραλήψεις Ἀγγ. Σικελιανού
 Μιχαὴλ Σικελιανὸς Δ. Μπονίκου
 Χριστουγεννιάτικη παράδοση Μαριέττας Μινώτου
 Στὴν ξώπορτα. [διήγημα] Σ. Μινώτου
 Ἡ τέχνη τῆς Γκράτσια Ντελέντα [μετάφραση]
 Τὸ πρόγραμμά μας
 Οἱ γιορτὲς τῆς Ζακύνθου
 Ἑκδόσεις κ. λ. π.

ΕΤΟΣ Α'ον — Αριθ. 9-10
 Δεκέμβριος 1927 - Ἰανουάριος 1928
 ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΧ. 5

176 μεγάλες σελίδες.—107 ιστορικές ωχρότιμες εικόνες.—
 «Η Ζωή του Ποιητή. Τα ωραιότερα έργα του μεταφρα-
 σμένα.—Μελέτες.—Διηγήματα.—Ποιήματα.—Απόγραφα.—
 «Η ιστορία της Τακύνδου.—«Η καλλιτεχνία της.—Το ιστο-
 ρικόν των εορτών.—Εννεργάται έωσανείς Έλληνες και «Ι-
 τολοί.—«Υπουργοί.—«Ακαδημαϊκοί—Καθηγητές Πανεωι-
 στημίων—Γερουσιαστές.—Κριτικοί.—«Ιστορικοί.—«Καλλιτέ-
 χνες.—«Ποιητές.—«Λογοτέχνες.—«Αλγινόν φιλολογικόν μνημείο.
 «Έκδοσης καλλιτεχνική.—«Κόσμημα κάθε διβλιοθήκης.—«Η
 «Έκδοσις τιμάται δραχμές 45.—«Για τους συνδρομητές της
 «Γονίου «Ανδολογία και της Νέας «Εστίας
 «ωον έμβάθουν κατ' εϋδειαν στην διεύθυνση η στο Βιβλιο-
 «ωμείο Κολλάρου, μόνο δραχμές 30.

Συνδρομή : Έτησία Δραχ. 35 Έξάμηνες Δραχ. 20

Τετράστιχα

ΓΙΟΥΛΙΑ

(Είς την κ. Μαριέττα Μινώτου)

Γιούλια μου, γιούλια μου κ' έσας εās βρίσκω μαραμένα
 νεκρά άφου τόση δημερίς γλυκανασαίνατε ζωή;
 Ρουλούδια, δεν ωονώ για σάς; Ξέρω, γραφτό είν' έμένα
 ν' αναδακρύνω σκοτεινά ότι καμάρωνα αρωϊ

ΚΑΜΠΑΝΑ

Φτωχό 'ναι το καμψαναρείο, φτωχό το παρεκλήσι
 την καμψανούλα του πτυσούν μ' έστάκορω καννάδι.
 Καλή της ώρα! Ένα χωριό και τούτη έχει άρασήσει
 βρέφη βαρτίζει, εύλορεϊ νιές και γέρονς αναωάνει.

Σίμος Μενάρδος

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
 ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
 ΔΩΡΕΑ Κ. Λ. Χατή
 ΗΜΕΡΟΜ. 20.8.85
 ΑΡΙΘ. 36816

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΟΥ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ

Εξημέρωναν Χριστούγεννα στο χωριό.

Ἡ μέρα ἔδειχνε κλεισμένη, ἡ γῆ εἴταν ἀσπρισμένη, ὁ οὐρανὸς χιόνιζε καὶ τὸ μάτι δὲν μπορούσε νὰ ἰδῇ πλεיותרὸ ἀπὸ εἴκοσι πέντε μέτρα τόπο. Φοβερὸ ἀγριοκαῖρι, σαραντιάμερο, καρδιά τοῦ χειμῶνα.

«Καβάλλα ἀπάνω σ' ἓνα γερό, ὁμορφο καὶ ψηλὸ ἄλογο καὶ κουκούλωμένος μὲ μιὰ μεγάλη καπνία, ἔμπαινα μὲ μεγάλη χαρὰ σὶὰ πολυπόθητα σύνορα τοῦ χωριοῦ μου, ὅστερα ἀπὸ νυχτοπερβάτωμα δεκαπέντε ὥρων, δρόμο δεκαπέντε μερῶν καὶ ξενιτεῖα δεκαπέντε χρόνων, μακρὰ, πολὺ μακρὰ, σὲ ξένα σύνορα καὶ σὲ ξένα Βασίλεια...

«Στὸ ποτάμι, ποῦναι κάτω ἀπὸ τὸ χωριό μου, διαβαίνοντας, πότισα τὸ κατακουρασμένο ἄλογό μου, ὅστερα τράβησα τὸν ἀνήφορο, ποῦ βγαίνει ἴσια μὲς σὶ ἀγαπημένο μου χωριό, ἀνάμεσα ἀπὸ ραϊδιά, ἀπὸ γκρεμούς, ἀπὸ μεγάλες πέτρες, ἀπὸ δέντρα κι' ἀπὸ λίγα ἀμπελοχώραφα.

«Ἦταν πολὺ πρωί, στιγμή, ποῦ πολεμοῦσε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, πῶρχονταν μὲ τὸ σκοτάδι τῆς νυχτός, πῶφενγε, καὶ τ' ἄλογο ἀνέβαινε ἀργὰ—ἀργὰ, καὶ βαρὺ—βαρὺ τὸν ἀνάποδον καὶ κακοτρόχαλον ἀνήφορον, ἀπὸ τὴν μεγάλη του τὴν κούραση καὶ τὴν μεγάλη του ἀποσταμάρα.

«Ἔκανε φοβερὸ κρύο. Ἀγριὸς βορειᾶς φυσοῦσε σὰν λυσσασμένος ἀπὸ πίσω μου καὶ μ' ἀνασέκωνε ἀπὸ τὴν σέλλα τοῦ ἁλόγου μου. Τὸ χιόνι προντίζονταν ἀπὸ κατα γῆς στὸ ματωμένο φύσημά του, σὰν ἀλεύρι ἀπὸ κουτρολιά, πότε ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τ' ἄνω, πότε ἴσια—πέρα, πότε ἴσια—δῶθε καὶ πότε μὲ περικύκλωνε ὁλόγυρα, σὰν ἀνεμοστρόβιλος. Κι' ὅμως δὲν αἰστάνομουν καθόλου κρύο μέσα μου. Μόνον τὰ δάχτυλα τῶν ποδαριῶν μου κρύοναν λίγο καὶ τὰ χέρια μου λιγώτερο, γιατί κρατοῦσα μὲ τὸ δεξί μου τὸ μαστίγιο καὶ μὲ τὸ ξερβὶ τὰ χαλινάρια τοῦ ἁλόγου.

«Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε «τὶκ—τάκ», σὰν λιθοπάτημα, ἀπὸ τὴν συγκίνηση, πῶβλεπα ὅτι βρίσκομουν καὶ περβατοῦσα

στὸν τόπο τῶν εἰνόρων μου, σὶὸ χῶμα, ποῦ γεννήθηκα...

«Τὶ γλυκεῖα στιγμή! Τὶ πανηγύρι, πῶκανε μέσα ἡ καρδιά μου! Μοῦ φαίνονταν, σὰν ἐκεῖνες τὲς πλούσιες χαρὲς, ποῦ βλέπει κανεὶς στὸν ὕπνο του...

«Σὲ κάθε πατηματιὰ τοῦ ἁλόγου μου. Ξάνοιγα κι' ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὰ παιδιακήσια μου. Κομμάτια ζωῆς ἀφρόντιστης, χαρωπῆς, γλυκειᾶς, ἀγαπημένης... Ἐβλεπα τὸ μεγάλο ραϊδιό, ποῦ ἀνέβαινα ψηλά, καὶ γλυστοῦντας ἴσια—κάτω, ἔφταναν ὡς τὸν πάτω στὸ λάκκωμα, εἴτε μὲ σκίσιμο τῶν φτερωμάτων μου καὶ ξεγδάσματα ἢ χωρὶς ξεγδάσματα στὸ τρυφερὸ κορμί μου. Ἐβλεπα τὸ μεγάλο πουρνάρι, ποῦ ἀνέβαινα τὸ καλοκαίρι, κι' ἔπαινα πουλλὰ μέσα στὲς φωλίτσες τους, πρὶν φτερουγίσουν ἀκόμα, χωρὶς νὰ μὲ μέλλῃ καὶ χωρὶς νὰ μὲ κόβῃ καὶ νὰ μὲ νοιάζῃ γιὰ τὰ τσιουρίσματα τῶν μαννάδων τους, ποῦ φτερούγιζαν ψηλὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, χωρὶς νὰ χουν οἱ καυμένες τὴν δύναμη νὰ τοῦ τ' ἀρπάξουν καὶ νὰ τὰ γλυτώσουν μὲς ἀπὸ τὰ σκληρὰ μου χέρια. Ἐβλεπα τὰ χωράφια μου, ποῦ πηδοῦσα, σὰν τὸ ζορκάδι, μὲ τὰ ὁμόκληκά μου κι' ἔπαιζα τ' ἀγαπημένα μου παιγνίδια, ποῦ δὲν μποροῦσα νὰ τὰ χορτάσω ποτέ. Ἐβλεπα τ' ἀμπέλι μου μὲ τὴν μεγάλη βαλανιδιά στὴν κορφή του, ποῦ περνοῦσα τῆς καλεῖτερες καὶ τὲς πλεὺς εὐτυχημένες ὥρες τῆς παιδιότητος ζωῆς μου, τρώγοντας γλυκύτατα σταφύλια, ὀριμώτατα σῦκα, ζουμερώτατα ροδάκινα... Ἦταν ὅλα τους ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει δεκαπέντε χρόνια πρὶν. Ὅλα στὸν τόπο τους καὶ στὴν θέσση τους.

«Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ, ὁ βορειᾶς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ, τὸ κρύο ἐξακουθοῦσε ν' ἀντρεῖται, καὶ τ' ἄλογό μου, ἐξακολουθοῦσε ν' ἀναβαίνει τὸν κακοτράχαλον ἀνήφορο: «γκροῦπ—γκροῦπ—γκροῦπ...»

«Εἶχα σκαπετήσῃ μιὰ μικρὴ ραχούλα καὶ δὲν μῶμενε παρὰ νὰ σκαπετήσω ἀκόμα μιὰ γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἀγναντέψω τὸ χωριό μου, ποῦ καπνίζει ἀδιάκοπα κάθε σπῆτι του χειμῶνα - καλοκαίρι, καὶ νὰ ἰδῶ τὸ σπίτι μου μὲ τὸν πλατύχωρον ἀλόγουρό του καὶ μὲ τὸν μεγάλον δέντρον του στὴν μέση τῆς αὐλῆς του, ποῦ χρησιμεύει τὴν ἀνοιξή καὶ τὸ καλοκαίρι κι' ὡς κοιτικεῖ, κι' ὡς τραπεζαρία κι' ὡς δοξάτο, κι' ὡς τύπος ὕπνου, κι' ὡς ξεποστασεῖ, κι' ὡς χωροστάσι, ποῦ μαζεύεται τὸ χωριό γιὰ νὰ κρίνῃ τὲς διαφορὰς του καὶ τὰ χωριανικά του ζητήματα, πάντα κατὰ πῶς τὸ θέλει ὁ προεστὴς, ποῦ εἶναι σύμφωνα πάντα ἡ γνώμη του μὲ τὴν γνώ-

μη τῶν πολλῶν

«Μῶρχονταν σὸν τοῦ πόσες φορές ξαπόστασα καὶ ξεκουράστηκα κάτω ἀπὸ τὸν ἥσκιό σου τοῦ ἀγαπημένου δέντρον καὶ πόσες φορές εἶχα μαλώσει μὲ τὸν σκύλο μας τὸν Κοράκη καὶ τὸ φτερωτὸ κοπάδι—τὲς κόττες—τῆς μάννας μου, ποῦ ριχνονταν νὰ μοῦ ἀρπάξουν ἀπὸ τὰ χέρια τὸ νόστιμο ψωμότηρι μου.

«Ἀμετρη χαρὰ πλημμυροῦσε τὴν καρδιά μου, γιατί ξανάβλεπα τὴν γῆ τῶν παππούδων μου, τὴν γῆ, ποῦ εἶχα ἰδεῖ γιὰ πρώτη φορά τὸ γλυκὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ γιὰ πρώτη φορά εἶχα καταλάβει ὡς ἄνθρωπο τὸν ἑαυτό μου. Μῶρχονταν νὰ ξεκαβαλλήκω, νὰ καταιβῶ καὶ ν' ἀγκαλιάσω καὶ νὰ φιλήσω ὅ,τι ἔβλεπα κι' εὗρισκα μπροστά μου : χῶμα, πέτρες, χαμόκλαδα, δέντρα . . . ἀλλ' ὁ πόθος μου νὰ φτάσω ὅσο τὸ δυνατὸν γλιγορότερα σὴν ράχη, ποῦ εἶταν μπροστά μου, καὶ μ' ἐμπόδιζε νὰ ἰδῶ τὸ χωριό μου καὶ τὸ σπίτι μου δὲν μ' ἄφηγε νὰ καταιβῶ

«Ἀχ ! (ἔλεγα μέσα μου) Πότε θὰ φτάσω ψηλὰ σ' ἐκείνην τὴν ράχη γιὰ νὰ ἰδῶ ἀπ' ἐκεῖ ὅ,τι εἰσώρεόμουν δεκαπέντε ἀκέρια χρόνια στὰ ξένα, καὶ νὰ ρίξω τὸ ντουφέκι τοῦ ξενιτεμένου, γιὰ νὰ μᾶθῃ τὸ χωριὸ τὸν ἔρχομό μου !

«Καὶ λέγοντας αὐτά, χτυποῦσα τὸ κακόμοιρο τ' ἄλογό μου μὲ τοὺς φτεροιστήρες, κι' αὐτὸ τὸ καημένο πηδοῦσα ἀγκομαχώντας, καὶ μοῦ φαίνονταν ὅτι πετοῦσε στὰ σύννεφα ἀλλ' ὁ δρόμος δὲν τέλεινε !

«Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ, ὁ βορειᾶς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ, τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται καὶ τ' ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀναιβαίνει τὸν κακοτράχαλον ἀνήφορον : «γκρούπ—γκρούπ—γκρούππ . . . »

«Χίλια δύο πράγματα, γεμᾶτα γλυκὰ θυμῆματα τοῦ παιδικοῦ μου καιροῦ, σὰν ἀφροσπεφωμένες εἰκόνες, ζωγραφισμένες, μὲ οὐράνια χρώματα, φανίζονταν μπροστά μου, καὶ χόρευαν, σὰν νεράιδες καὶ σὰν ξωτικιές, καὶ καταπραΰναν τὴν ἀνυπομονησιά μου. Ἐδῶ ἔβλεπα τὸν ἑαυτό μου μικρὸ παιδί νὰ τρέχῃ ξυπόλητος, νὰ τοῦ μπαίνει στὸ ποδάρι ἓνα φοβερὸ παλυσυρήσιο ἀγκάθι καὶ νὰ κλαίῃ ἀπὸ τὸν πόνο . . . Ἐκεῖ ἔβλεπα νὰ σκοτόνῃ γιὰ πρώτη φορά μιὰ πυκνόμαλλη μαυρονοῦρα ἀλεπού, τὴν σιγμὴ ποῦ κράταε ἀκόμα στὸ στόμα τῆς τὴν ὁμορφότερη καὶ βαρύτερη κόττα τοῦ χωριοῦ, κι' ἔσκουζε ἢ

καυμένη βραχνὰ—βραχνὰ κι' ἀδύνατα—ἀδύνατα : « κα α α α ! κα α α α ! κα α α α ! » Παρέκει, πίσω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα, τὸν ἔβλεπα νὰ τὸν πιάνῃ ὁ δάσκαλος ἀπὸ τ' αὐτὴ σφιχτά-σφιχτά, γιατί τὸν εἶχε βρῇ νὰ στήνῃ πλάκες γιὰ νὰ πιάσῃ κοσσύβια κι' ἄλλα τοιροπούλλια, πᾶμμα, ποῦ τῶς ἀπαγορευέ-νο, καὶ νὰ τὸν τραβᾷ νὰ τὸν πᾶν μπροστά σ' ἄλλα μαθη-τούρια τοῦ χωριοῦ, πᾶκαναν σκολεῖο χειμῶν-καλόκαιρο στὸ ὑπόστεγο τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ τὸ Ψαλτήρι εἶταν τὸ μεγαλύτερο μάθημα ἀπ' ὅλα τὰ μαθήματα ! Ἐβλεπα τὸν ἑαυτό μου ν' ἀναιβοκαταιβαίνει τὸν δρόμο τοῦ ποταμοῦ ἑκατοντάδες φορές, πότε γ κ ὁ τ σ ι σιές πλάτες τῆς μάννας μου, ἢ τῆς ἀδελφῆς μου, πότε περβατιώντας καὶ πότε καβάλλα . . . Ἐβλεπα σὲ μιὰ πλαγιά ἐκεῖ—πέρα τὴν ἀδερφή μου νὰ κἀθεται σ' ἓναν ὄμορ-φον βράχο, νὰ τραγουδᾷ σὸν προσήλιο καὶ νὰ κεντάῃ. Μοῦ φαίνονταν ὅτι ἤκουγα ἀκόμα καὶ αὐτὴν τὴν ἀγγελικὴ τῆς φω-νῆς. Παράπερα ἔβλεπα τὸ μέρος, ποῦ εἶπα γιὰ πρώτη φορά τὸ οὐράνιο «Σ' ἀγαπῶ», σὴν ὁμορφὴν γειτονοπούλα μου. Μ' ἓνα λόγο : ἔβλεπα τόσα, ποῦ δὲν μποροῦν νὰ μποῦν ὅλα σ' αὐτὸ ἐδῶ γιὰ τὸ χαρτί : ρεῖατα σπαρμένα καταγῆς, σὰν ἄνθια ἀπριλιάτικα, σὰν λουλούδια μαγιάτικα, σὰν τριαντάφυλλα μυ-ρωδάτα

«Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ, ὁ βορειᾶς ἐξακολου-θοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ, τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται καὶ τ' ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀναιβαίνει ἀργὰ—ἀργὰ τὸν κακοτράχαλον ἀνήφορο «γκρούπ—γκρούπ—γκρούππ» . . .

××

Αἴγιος δρόμος, ποῦ εἶχε μείνει ἀκόμα, λίγα μόνον βήμα-τα ἔως ποῦ ν' ἀναιβῶ σὴν ράχη, ἀλλ' ὁ δρόμος αὐτὸς δὲν τέ-λεινε ποτέ ! Τὴν ὑπομονή μου τὴν διαδέχονταν ἀνυπομονησιά καὶ τὴν ἀνυπομονησιά μου ὑπομονή ! Ἐκεῖ καταστενοχωριώ-μουν γιὰ τὸ ἀτέλειωτο τοῦ δρόμου, γιὰ τὴν ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου, γιὰ τὲς τουλοῦπες τοῦ χιονιοῦ, πᾶδροναν τὸ πρόσωπό μου, γιὰ τὸ κρύο, ποῦ ἀρχίζε ν' ἀναιβαίνει ἀπὸ τὰ ποδάρια ὡς τὴν καρδιά, καὶ νὰ μοῦ τρυπᾷ τὰ κόκκοια, κι' ἐκεῖ βροσκομοῦν ἥσυχος—ἥσυχος σὴν ξεστή καὶ γλυκεῖα ἀγκαλιὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ στοχάζομουν τὴν σιγμὴ ποῦ θάμπαινα στὸ σπίτι μου μὲ τ' ἄλογο «γκρούπ—γκρούπ—γκρούππ» . . . τί χαρὰ, ποῦ θάκανε ἢ μαρνούλα, μου, ποῦ μὴ γράφει στὸ ὑστερὸν τῆς γράμ-

μα ὅτι τὰ συμφώνησε μὲ τὸν Χάρο νὰ τὴν κατερέσει ὥς ποῦ νὰ μὲ δεχτῇ πρῶτα ἀπὸ τὰ Ξένα, κι' ὕστερα νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν ψυχὴ της... Στοχάζομουν τὸ πανηγύρι, ποῦ θάκανε ἡ ὀρφανή μου μοναχοθυγατέρα, ποῦ τὴν εἶχα ἀφήσει μικρὴ, πολὺ μικρὴ, σαράντα μερῶν βυζαντινικὸν, ὅταν ξεκίνησα νὰ πάω μακριά, σὲ ξένα, νὰ προκόψω καὶ νὰ πλουτίσω τὸ σπίτι μου... Στοχάζομουν τὸν ἀναγαλλιασμὸ τῆς ἀδελφῆς μου, ποῦ τὴν εἶχα ἀφήσει μικρούλα καὶ θὰ τὴν εὐρισκα παντρεμένη μ' ἕνα--δύο παιδιὰ τρώγυρά της καὶ τὴν εὐχαρίστηση, ποῦ θὰ αἰσιάνονταν οἱ χωριανοί μου ποῦ, ἅμα θὰ μ' ἔβλεπαν νὰ μπαίρω σὲ ἀντρορρημασμένο πατρικὸ μου, θάτρεχαν νὰ μ' ἀγκαλιάσουν, νὰ μὲ φιλήσουν· ὅλοι μικροὶ μεγάλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες καὶ νὰ μοῦ εἰποῦν τὸ στερεώτυπο:

— «Δόξα σοι ὁ Θεὸς ποῦ ῥθες γερὸς καὶ καλὰ!» «Ὅλα αὐτὰ ἀνακατεύονται μέσα σὲ μναλό μου, τὸ ἕνα κατόπι ἀπὸ τ' ἄλλο, σὰν τὸ κύμα, ποῦ ἀκολουθαίει τὸ κύμα, καὶ μάκραναν τὴν ὑπομονή μου ὥς χίλιες ὀργνές. Ἄλλ' ἅμα ἔρριχνα τὸ βλέμμα μου πρὸς τὴν ῥάχη, ποῦ εἶταν πάντα προστά μου ὥς τριάντα--σαράντα βήματα, μοῦ φαίνονταν ὅτι εἶχε μαγιστὴ ἀπὸ κάποια ἄγνωστη Δύναμη, κι' ἔφευγε μὲ τὴν ἴδια γλιγοράδα, ποῦ τὴν κνηγοῦσα κι' ἐγὼ νὰ τὴν φτάσω, μ' ἔπιανε ἡ στενοχώρια τῆς ἀνυπομονησιᾶς κι' ἄρχιζα νὰ κεντάω μὲ μανία κι' ὀργητὰ τὰ πλευρὰ τοῦ κακομοιριασμένου ζώου, ποῦχα κατωθιό μου, κι' αὐτὸ τὸ δύστυχο, γεμῆτο ὑπακουή σκλάβου κι' ὑπομονή. Ἰὼβ ἀφίγοντας βαθὺ βογγητὸ μὲς ἀπὸ τὰ στήθια του, τραβοῦσε μπροστὰ μ' ὅλη τὴν δύναμη, ποῦ μπορούσε νὰ βάλῃ, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὴ ἀγανάκτηση, τὸ παραμικρὸ κάκισμα, γιὰ τὲς σκληρὲς κι' ἀπάνθρωπες κεντησιές, ποῦ τοῦ τραβοῦσα σὲ πλευρά του μὲ τοὺς φτερονιστῆρες μου...

«Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ, ὁ Βορειᾶς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσάῃ τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρετεύεται καὶ τ' ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀναιβαίνει τὸν κακοτρόχαλον ἀνήφορο: «γκροῦπ—γκροῦπ—γκροῦπππ»....

XX

Λίγες δρασκελιές μοῦ εἶχαν μείνει ἀκόμα ὥς ποῦ νὰ φτάσω στὴν κορφὴ τῆς ῥάχης, πῶκριβε τὸ παλυπόθητο χωριό μου, καὶ λίγες ἀκόμα στιγμές, ὥς ποῦ νὰ ρίξω τὴν χαρμόσυνη ντου-

φεκιὰ τοῦ ξενιτεμένου, ποῦ θάκανε ὅλες τὲς καρδιές τοῦ χωριοῦ νὰ λαχταρήσουν ἀπὸ χαρὰ, καὶ λίγες θὰ ἦταν οἱ καλότυχες, ποῦ θὰ δέχονταν τὸν Ξενιτεμένο τους, ἀλλ' ἡ ἀνυπομονησιὰ ξανασήκωσε κεφάλι μέσα σὲ στήθια μου, κακομούτσουνη καὶ φοβερὴ καὶ μ' ἔκανε νὰ νομίζω ὅτι τὰ ποδάρια τοῦ ἀλόγου μου εἶταν καρφωμένα ἀπὸ πολλὰς ὥρες σὲ ἴδιο σημεῖο τοῦ δρόγου· αὐτὸ βρῖσκομουν ἀπὸ πολλὰς ὥρες σὲ ἴδιο σημεῖο τοῦ δρόγου. Τὸ χτύπησα τότε τὸν καυμένο μου τὸν σύντροφο γιὰ ὕστερη φορὰ μ' ὅση δύναμη εἶχα ἀπάνω μου καὶ τὸ κακόμοιρο τό ζῶο, σὰν ἄκανε φτερά, βρεθήκαμε ἐπὶ τέλους στὴν κορφὴ τῆς πολυπόθητης ῥάχης!

— «Δόξα σοι ὁ Θεός!

«Ἐκεῖ τὸ κρύο καὶ τὸ φύσημα τοῦ βορειᾶ, καὶ τὸ χιόνι θὰ εἶταν δυνατώτερα, ἀλλὰ τὸ χωριό μου, ποῦ μῶδειχνε τὸ συμπαθητικὸ του πρόσωπο ἀπὸ διακόσια—τριακόσια βήματα, μ' ἔκανε νὰ μὴν αἰστάνωμαι τὴν ἀγριὰδα του.

«Ὅλο τὸ Χωριό εἶταν συμμαζεμένο στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, σὰν κοπάδι καλογρεκασμένο. Κάθε σπίτι ὁμοιάζε μ' ἕνα μεγάλοπρόβατο καὶ κάθε παράσπιτο μὲ ἀρνί. Τὸ δικό μου τὸ σπιτι, μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, φαίνονταν σὰν βαρυνκούδουνο γκασέμι, ποῦ μπορεῖ νὰ σύρῃ ἀπὸ πίσω του χίλια κεφάλια πρόβατα.

«Ἄμα ξεκάμπισα τὸ χωριό μου ἔρριξα μιὰ βαρυνώματη ντουφεκιὰ γιὰ νὰ μάθουν οἱ χωριανοὶ ὅτι «ἦρθε Ξενιτεμένος» κι' ἀπὸ τὸν πολὺ τὸν βρόντο τρεῖς φορὲς ἀχολόγησαν τὰ λακώματα οἱ ρεματιές καὶ τὰ βουγλόπλαγα...

«Καρφόνοντας τὰ μάτια μου σὲ ταπεινὸ καὶ συμπαθητικὸ μου Χωριό, νόμιζα ὅτι ἐκεῖνες οἱ σκεπές του, ποῦ κἀπνίζαν ἡσυχὰ—ἡσυχὰ, οἱ καλύβες του, τ' ἀνλόδεντρά του, οἱ ἀθλόγυροί του, οἱ φράχτες του, οἱ ριζιμιόπειρές του, ποῦ στέκουν σκόρπια, ἐδῶ κι' ἐκεῖ, σὰν ἀπολιθωμένοι γιγάντοι, οἱ δρόμοι του, οἱ κῆποι του, τὰ ὅλα του, ὅτι ζωντάνευαν, κι' ἔτρεχαν χαμογελῶντας καὶ χοροπηδῶντας, τὸ ἕνα κατόπι ἀπὸ τ' ἄλλο, καὶ προχωροῦσαν κατ' ἀπάνω μου γιὰ νὰ μ' ἀποδεχτοῦν καὶ νὰ μοῦ ποῦν τὸν γλυκὸν χαιρετισμόν:

— «Καλῶς ὦρ' σες ἀπὸ τὰ Ξένα! Δόξα σοι ὁ Θεός, ποῦ ῥθες γερὸς καὶ καλὰ...»

«Ἀπέραντο πέλαγο χαρᾶς, κι' ἀναγαλλιασμὸ εἶχε πλημμυρίσει τότε στὴν καρδιά μου. Ὅτι ἔβλεπα μπροστὰ μου εἶταν

μαρτυρικό και μου φαίνονταν ότι έπλεα μ' όλάνοιχτες σέ πέλα-
γο χωρίς άκρη ευτυχίας και απόλαυσης.

«Τό χιόνι έπαψε νά πέφτη πλειό και μεταβάλλθηκε σέ γλυ-
κειά ζεστασιά, ό ματωμένος βορειός έπαψε νά βουίξη πλειό, και
μεταβάλλθηκε σέ δροσόπνιχτο καιμοσκοβολάτο καλοκαιρινό άγερά-
κι και τ' άλογο μου έποψε ν' άταιβαίνη πλειό τόν κακοτρόχα-
λον άνήφορον άργά, άργά άργά, «γκρούπ - γκρούπ - γκρούπ»
και βρέθηκε μέσα στόν αυλόγυρο τού σπιτιού μου.

«Στό έμπα μου στήν αυλή, έτρεξε πρώτος - πρώτος και ρί-
χτηκε μέ τά μπροστινά του τά ποδάρια, άπάνω στήν σέλλα τού
αλόγου μου ό Κοράκης, ό γέροντος σκύλλος τού σπιτιού μου,
και μέ κάτι κουνήματα τού κεφαλιού του, και δείξιμο τών άσ-
πων δοντιών του, πού φαίνονταν σάν νά γελούσε και μέ
κάτι γρυλισμούς, πώβγαζε από τό στόμα του, ήθελε ν' άποδει-
ξη τήν μεγάλη χαρά του για τόν έρχομό τού ξενιτεμένου άφεν-
τός του. Στά μάτια του μέσα, έλαμπε σάν άνοιξιάνικη δροσιά,
άνάμεσα σέ φύλλα τριανταφυλλιού, ένα αναγάλλιασμα, πού δέν
μπ' ρεϊ νά γκαφίη. Έκείνην τήν στιγμή πού ό Κοράκης είχε
ρηγμένα τά μπροστινά του ποδάρια άπάνω στήν σέλλα και πα-
ραπονιόνταν μέσα του, γιατί νά μήν τώχει χαρίσεικι' α' του-
νού ό Θεός λόγο, για νά καλωσορίση τόν άφέντη του άνθρω-
πινό, ό γάτιος τού σπιτιού, πήδησε πίσω από τήν στέγη κι' έ-
γεινε άφαντος!

«Υστερα από τόν σκύλο, κατάφτασε ή μάνα μου κουτσά-κουτσά
από τά γεράματα, ξεσκουφωτη από τή χαρά της και μέ τά μάτια
γεμάτα δάκρυα, άγια δάκρυα μητρικά, τρίτη κατάφθασε ή θυ-
γατέρα μου, κορίτσι ώμορφο, γερό κι' άσπροκόκκινο μέ δυό
μεγάλα - μεγάλα και μαύρα - μαύρα μάτια, πού βρίσκονταν στο
σύννορο τής ήλικίας τού παιδιού και τής νύφης, τέταρτη κατάφτα
σε ή άδελφή μου μέ τόν άντρα της και τά παιδιά της, πού τά-
βλεπα δια πρώτη φορά και σάν νά είμουν άψυχο πράμμα, μ'
άρπαξαν στήν άγκαλιά τους και μ' έφεραν μέσα στόν
καλόν τόν όντα.

«Έφερα γύρω στο σπίτι τά μάτια μου κι' είδα ότι δέν είχε
αλλάξει τίποτε από μέσα. Νόμισα πώς έλειπα από τά χτές μό-
νον. Όλα είταν στήν ίδια τους θέση, όπως τά είχα αφήσει, κα-
μοναχά οι άνθρωποι είχαν αλλάξει όλοι. Απ' αυτούς, άλλοι από
παιδιά έγειναν νυφάδες, άλλοι από νειοί γερόντοι, άλλοι από τό
τίποτε φύτρωσαν άνθρωποι κι' άλλοι - άλλοίμονο! - έλειπαν ό-

λότελα! . . . : ή μιá μου ή άδελφή, ένας θεός μου, ή πεν-
τάμορφη γυναίκα μου κι' ό πατέρας μου δέν βρίσκονταν εκεί.

. . . Είχαν ταξιδέψει για τόν Κάτω - Κόσμο, απ' όπου ούτε γυ-
ρίζει κανείς ποτέ, ούτε γραμμата ή χαιρετίσματα έρχονται!

«Η καρδιά μου εκείνην τήν στιγμή είχε γείνει άπέραντο πέ-
λαγο και μέσα σ' αυτό τό πέλαγο πότε ή Λύπη άρμένιζε μ' ό-
λάνοιχτα παννιά, και σηκώνονταν κύματα γύρω της ως τόν ου-
ρανό, και πότε ή Χαρά έβγαине στήν μέση κι' έκανε τόν νερόχι-
στον κάμπο του ήσυχον και μαλακόν, σάν Πρόσωπο άπέραντου
καθρέφτη

«Αν κι' από πολλά χρόνια πριν είχα μάθει τούς σκληρούς
θανάτους, πού είχαν γείνει τό σπίτι μου κι' ό γιατρός Χρόνος
είχε χύσει τό σωτήριό του βάλσαμό σιές μεγάλες πληγές τής
καρδιάς μου, δέν μπορούσα όμως νά μήν αιστανθώ άλλη μιá
φορά άκέρια τήν λύπη για τόν παράκαιρο χαμό τών πολυαγα-
πημένων μου. Τά δάκρυα μου πλημμύριζαν, σάν ποτάμια, και
πάσκιζαν νά μέ πνίξουν, άλλ' άμα έρριχνα τά μάτια μου στήν
μάννα μου, πού τά γεράματά της κι' ή μητρική της λαχτάρα
γιά μένα, μουφυσούσαν άγιο σέβας, στήν θυγατέρα μου, πού ή
γάπη της κι' ή δροσερή της νεότης φύτευαν στήν ματωμένη
μου καρδιά τήν πλειό γλυκύτερη χαρά και τήν πλειό μεγαλύ-
τερη έλπίδα, και στήν άδερφή μου και στόν άντρα της, πού ή
άγάπη τους κι' ή ειλικρινή τους έγνοια μ' έκαναν νά γεμίζω
παρηγοριά, σταματούσαν τά δάκρυα μου, και σκαρπούσε ό πό-
νος μου, σάν πώς σκορπίζονται τά σύννεφα στόν ουρανό, όταν
φυσάη δυνατός βορειός. Πάντα τό Τώρα νικάει τό Πρίν.

«Σ' αυτό άπάνω κατάφτασαν κι' οι σιμώτεροι γειτόνοι νά μέ
καλωσορίσουν. Ύστερα απ' αυτούς, κι' οι μακρυνότεροι
και λίγο - λίγο τό σπίτι μου δέχτηκε σιούς πόρ-
ους του έλο τό χωριό: άντρες γυναίκες και παιδιά, γιατί εί-
και νά πανηγυρίξη τόν τρέχη κανείς νά χαιρετή ξενιτεμένο,
«Φιλήματα απ' έδω, άγκαλιάσματα απ' εκεί αναγαλλιάσμα-
τα από τούτη τήν μεριά, γέλοια από εκείνη σταυρόνονταν κάθε
στιγμή σ' εκείνο τό χαρούμενο πανηγύρι, πού εγώ είμουν αι-
τία και κέντρο.

«Στήν τιμημένη μας και ποθητή μας Πατρίδα ή Ξενιτιά τά
συμπαθάει και τά σχωράει όλα: Ζήλιες, διαφορές, μαλώματα,
δυσαρέσκειες κι' έχτρες, τό λυόγει όλα ή Ξενιτιά, σάν πώς

λυώνει ή νοτειά τὸ χιόνι. Ὁ Ξενιτεμένος εἶναι ἱερὸς καὶ προσελ-
κνύει τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη τῶν συγχωριανῶν του κι' ὁ-
λου τοῦ Κόσμου.

«Τὴν στιγμὴν ἐκείνη τὸ σπῖτι μου ὥμοιοζε κρινὶ μελισσιῶν
στὸν καιρὸ τῆς ἀνοιξῆς, ποῦ μαζεύονται στὴν θύρα καὶ παι-
νοβγαίνουν τὰ μέλισσα.

«Τέλος, ἡ μάνα μου ἀνοιξε τὴν νυφικὴ τῆς τὴν κασσέλλα
ποῦ εἶχε μέσα φυλαγμένα ἀπ' ὅλα τὰ πωρικά τοῦ Χωριοῦ μου,
κι' ὅλα τὰ γλυκίσματα, ποῦ κίνουν ἐκεῖ: σῦκα, σταφίδες, μῆλα
καρύδια, ρόδια κυδώνια, μουστόπητες, σιουμπέκια καὶ συλο-
μαῖδες κι' ἄρχισε νὰ τὰ μοιράζῃ πολλά-πολλά στὰ λειανοπαῖδια
ποῦ εἶχαν τρέξει ὅλα, μόλις ἔμαθαν τὸν ἐρχομὸ μου, γνωρίζοντας
ὅτι θὰ καλοπληροῦνται ὁ κόπος τους γι' αὐτὸ . . .

«Ἡ ἀδερφή μου ἄρχισε νὰ πλάθῃ πῆχτα, ἡ θυγατέρα μου
κερνούσε τοὺς μεγάλους ρακί μετὰ τὸ μισοκκάρικο παγούρι, ὃ
γαμπρὸς μου κάθονταν σιμά μου κατεχαρούμενος, κι' ἐγὼ μο-
λογοῦσα σ' ἐκείνους ποῦ με ρωτοῦσαν, πᾶς πέρασα τὸν καιρὸ
μου στὴν Ξενιτειά, τί εἶδα ἐκεῖ, τί ἤκουσα, τί δουλεῖα ἔκανα, τί
ἔμαθα ποῖον πατριώτη εἶδα κι' ἀνιτάμωσα, ἀπόποιους καὶ σὲ ποιούς
ἔφερα γράμματα καὶ χρήματα, πῶς καὶ ποῦ εἶναι ὁ τάδε χωρι-
ανὸς μας, τί δουλεῖα κάνει ὁ τάδε πλησιοχωρὶτης μας, μ' ἔναν λό-
γο, ἔδινε ταχυτικὴν ἀναφορὰ καὶ ταχυτικὸν λογαριασμὸ τοῦ τί
εἶχα κάνει, τί εἶχα ἀκούσει, τί εἶχα ἰδεῖ καὶ τί εἶχα μάθει σ' ὅλο τὸ
διάστημα τῶν δεκαπέντε χρόνων, ποῦ βροσκομοῦν στὴν Ξενιτειά.

«Ἰστερα ἄρχιζαν νὰ φεύγουν λίγοι - λίγοι οἱ καλοὶ μου
συγχωριανοὶ κι' ἔμεινα μόνος μετὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ
μου. Καθήσαμε ὅλοι σταυροπόδι γύρω στὴν σιτά, πῶκαιγε καρ-
μοκάνι, περιμένοντας νὰ ἐτοιμαστῇ τὸ γιῶμα, ἐνῶ εἶταν ξα-
πλωμένος μπροστά μας ὁ γάτος, ὁ Αεῖρος, ὁ μόνος ἀνάστη-
τος καὶ ξένος σ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ πανηγύρι τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πίσω
μας κάθονταν σιὰ πεινὰ του ποδάρια ὁ σκύλος, ὁ Κοράκης, προ-
σέχοντας στὸς κουβέντες μας, σὰν πῶς προσέχομαι, διὰν δια-
βάξῃ ὁ παπῆς τὸ Βαγγέλιο, τηρῶντας μας κατάματα, ὅσους δὲν
τοῦ εἶχαν γνωρισμένες τὲς πλάτες, καὶ πλειότερο ἔμένα, τὸν νοι-
κοκύρη, καὶ τόσο πολὺ προσεῖχε τ' αὐτὴν καὶ τόσο πολὺ κάρ-
φονε τὸ βλέμμα του ἀπάνω μου, ποῦ μ' ἔκανε σὲ λίγο ἀκόμα
νὰ πιστέψω ὅτι καταλάβαινε τί λέγαμε κι' ὅτι μπορούσε ν' ἀνα-
κατευτῇ σὲ κουβέντες μας, μιλῶντας κι' αὐτὸς, ὅπως ἐμεῖς!

«Ἡ ξέστα, ἡ χαρά, τ' ἀναγάλλισμα, οἱ κόποι τοῦ δρόμου

ἡ αὐπνία κι' ἡ συγκίνηση εἶχαν ναρκώσει τόσο πολὺ τὸ πνεῦμα
μου καὶ τὸ κορμί μου, ὥστε καθὼς βροσκομοῦν ἐκεῖ, γύρισα
τὸ κεφάλι μου στὴν μοσκοβολημένη παρθενικὴ ἀγκαλιὰ τῆς
θυγατέρας μου ἔκλεισα γλυκά - γλυκά τὰ μάτια μου κι' ἀποκοι-
μήθηκα.

Κι' ὅταν ξύπνησα, κι' ἀνοιξα τὰ μάτια μου ὅλα εἶταν φευγά-
τα ἀπὸ μπροστά μου! Μάνα, θυγατέρα, ἀδερφή, σπῖτι, χωριό,
Γιατρίδα. . . ἔμουν καὶ βροσκομοῦν, κι' εἶμαι καὶ βροσκομαι
ἀκόμα στὰ ἔρημα τὰ Ξένα, κι' ὅλα ὅσα εἶδα καὶ σὰς διηγῆθηκα
δὲν εἶταν ἄλλο παρὰ μιὰ γλυκειὰ ὄνειροφαντασιά, ἓνα εὐτυχι-
σμένο εἶσοδο, ποῦ μοῦ δώρησε ἡ νύχτα τῆς παραμονῆς τῶν
Χριστουγέννων!

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΣ

ΤΗ ΘΑΨΤΜΕ

Τὴ θάψαμε μιὰ μαγεμένη αὐγή,
Ποῦ ἡ γῆς, ὅλη ὁμορφίης, λαμποκοποῦσε.
Φοροῦσε τὴν πανώρη τῆς στολή,
Ποῦ λὲς πῶς γιὰ χαρὰ καὶ ξεκινᾷσε.

Τὴν θάψαμε δίχως παπᾶ, δίχως κερὶ.
Κανένας νεκροθάφτης στὸ πλινθὸ μας.
Ἀνοιξαμε τὸ λάκκο ἐμεῖς, οἱ δύο μας,
Καὶ δὲν τῆς δώσαμε οὔτε τό στεγνὸ φιλή.

Δουλούδια τὴ θανή τῆς δὲ στολίσανε.
Ἀνθόνερο στὴν ὄψη τῆς δὲ χύθηκε.
Καμπάνα νεκρικὴ δὲν ἀγροικήθηκε
Καὶ μάτια στοργικὰ δὲν ἔδακρύσανε

Κ' ἡ πεθαμένη ἀγάπη μας κοιμᾶται
Θαμμένη κάπου ἐκεῖ στὸ κοιμητήριον
Τῆς λησμονιάς. Κανείς δὲν τὴν θυμᾶται.
Μονάχα μὲς στῆς νύχτας τὸ μυστήριον

Κάποτε ἀργὰ καὶ ποῦ σὰ ν' ἀγροικιέται
Μοιρολόϊ μακρόσυρτο, θλιμμένο.
Νᾶναι τό κυπαρίσσι, ποῦ ἀργοσειέται,
Ἡ λαχτάρα ἀπὸ σιῆδος πονεμένο;

Εἰρήνη Α. Δεντρινού

ΠΑΡΑΛΗΨΕΙΣ ΜΙΧΑΗΛ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Στὴ σπουδὴ ποὺ τυπώθηκε σ' ὀχτὼ μέρες τὸ Φωσκολιανὸ
Λεὸ. ὡς τῆς Πρωτοῦ Ἀνθολογίας ἀρρίθωνται πολλές οὐσι-
μοὶ παράληψεις.

Ἔτσι οἱ μελανογραφίες στὶς σελίδες 55 καὶ 108 πολὺτιμες
ἀληθείαι ἀπὸ ἱστορικὴ ἄποψη εἶναι ἀπὸ τὰ σκίτσα τοῦ ζωγράφου
Ἀνυστασίου Σάργενι (1) καὶ παραχωρήθηκαν ἐγγενικὰ μαζὶ μὲ
τὶς ἄλλες δυὸ ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸ λεύκωμα καὶ μ' ἄλλες ποὺ
θὰ δημοσιεύουσιν ἀπὸ τὴν φιλότιχην καὶ φιλογράμματην Κα' Ἀμ-
μεία Σάργενι.

Οἱ μελανογραφίες στὶς σελίδες 37, 72, 78, 134, 136 εἶναι
τοῦ κ. Θ. Κουτσογιαννοπούλου.

Ἡ φωτογραφία στὴ σελίδα 109 εἶναι τῆς τοποθεσίας Δάφνης
στὸ περὶ φωτογραφία πορμένη ἀπὸ τὸ κ. Σπύρο Ρώμα.

Ἐκτὺς στὶς σελίδες 150, 151 εἶναι ὅπως καὶ ἐκεῖνη τῆς
σελίδας 153 ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτον συλλογὴν τοῦ καλλιτέχνη καὶ συ-
νεργάτη κ. Σπύρου Βαϊδώρου.

Τὸ ρολόγι τοῦ Φωσκόλου στὴ σελίδα 28 παραχωρήθηκε ἐν-
γενικὰ γιὰ φωτογράφησιν ἀπὸ τοὺς ἐγγενεῖς ἀδελφοὺς Κομούτινις
πὺν τὸ κανέχουν.

Τὰ εὐτόγγραφα στὶς σελίδες 69, 101 καὶ 102 εἶναι ἀπὸ τὸ
ἀρχεῖο τῆς ἐγγενεῖς οἰκογένειας τοῦ ἀξέχαστου κόντε Ἀλέξαν-
δρου Ρώμα.

Ἐκεῖνα στὶς σελίδες 86, 87, 88 καὶ 92 εἶναι ἀπὸ τὴν Ἑθνη-
κὴν Πίνακοθήκην.

Ἐκεῖνα στὴ σελίδα 52 ἀπὸ τὸ ἀρχεὶον τοῦ Ζακύνθου.
Καὶ τὸ αὐτόγραφο τοῦ Φωσκόλου στὴ σελίδα 64, ποὺ ἀπευθύνε-
ται στὸ Μιχάλη Σικελιανό, μᾶς σιγήθηκε ἐγγενικὰ ἀπὸ
Σικελιανό, μαζὶ μὲ τὶς ἀκόλουθες πολὺτιμες πληροφορίες, ποὺ
τοῦ ζητήσαμε.

ΣΗΜ. (1) ὁ ἀρθρὸ Ζαχ. Παπιντωλίου γὰρ τὸ Ζωγράφον Σάργενι
(1820 - 1882) στὴν Εἰκονογραφημένην τῆς Ἑλλάδος.

Βιογραφικαὶ σημειώσεις διὰ τὸν Μιχαὴλον Σικελιανόν
(ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ ὑπὸ Ἀνδρέου Βλατιῆ ἐπιταφίου
λόγου ἐκφωνηθέντος τῇ 25ῃ Νοεμβρίου 1863)

Ὁ Μιχαὴλος Σικελιανὸς ἐγεννήθη ἐντὸς τῆς προ-
τελευταίας δεκάδος τοῦ 18ου αἰῶνος, ἐκ πατρὸς μὲν

Μάρκου Σικελιανοῦ εὐπατρίδου ἐκ Λευκάδος, μητρὸς
δὲ Ἑλένης, ἐκ τῆς Ζακυνθίας οἰκογενείας τῶν Σιγού-
ρων, ἐγκαταχωμένης ἐπὶ τῇ ἐξ αὐτῆς καταγωγῇ τοῦ Ἀ-
γίου Διονυσίου (1) Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης.

Ἐνανεπιστημιακὰς σπουδὰς ἀρηκολούθησέν τῇ Νο-
μικῇ Σχολῇ τῆς Ἑβλωνίας, ὅπου συνομήλουν εἶχε τὸν
νομομαθὴ καὶ τραγωδοποιὸν Ἰωάννην Ζαμπέλιον, τὸν
Εὐστάθιον Τυπάλδον Φορέστην, τὸν κλεινὸν Ἀνδρέαν
Μεουστοξύτην — καὶ ὅπου (2) συνετέθη μὲ τὸν Φωσκό-
λον στενῶς.

Ἐπὶ τὸ Ἰόνιον Σύνταγμα τοῦ 1817 διορισθεὶς
ὡς γραμματεὺς τῆς πρώτης Ἡερουσίας, δὲν ἐδίστασε
νὰ ἐγκαταλίπει τὸ στάδιον τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ
νὰ στερηθῇ τῆς εὐνοίας τῆς τότε Καυθερνήσεως, ὅπως
δυνήθῃ ἐλευθέρως νὰ συμπράξῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν
τοῦ Ἑθνους, ὅπερ εἶχεν ἤδη ὁπλισθῇ κατὰ τοῦ τυράν-
του, καθ' ἣν στιγμήν καὶ ὁ ἀνδρείωτερος τῶν ἀδελφῶν
αὐτοῦ Πέτρος Σικελιανὸς, δραμὼν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς
ἀνίστου ἐκείνης πάλης, προσσηνέχθη κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ
Μεσολογγίου, ὁλοκαύτωμα ἐπὶ τοῦ θωμοῦ τῆς Πα-
τρέδος.

Μεταβληθείσης ἐν τῷ μεταξὺ τῆς πολιτικῆς τῆς
Προστάτιδος δυνάμεως ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Μιχα-
ὴλ Σικελιανὸς, θεωρήσθαι δικαστὴς τῶν ἀνωτέρων δικα-
στηρίων Ἑσφαλληνίας μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου,
ἀλλὰ καὶ τὴν θέσιν ταύτην ἐγκατέλειπε μετ' οὐ πολὺ
δραμὼν εἰς τὸ ἤδη ἀναγνωρισθὲν ὑπὸ τῶν Δυνάμεων

ΣΗΜ. (1) Ὡς γνωστὸν καὶ ἐκ τοῦ Μηναρίου τοῦ Ἀγίου, μικρὸν
τεμάχιον τοῦ δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ Ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Ἀγ.
Διονυσίου τηρουμένου ἐν τῷ ὁμωνύμῳ Ναῷ τῆς πόλεως Ζακύνθου, ἀπε-
σπάσθη ἐξ ὑπερβολικῆς εὐλαθείας ὑπὸ τινος πιστοῦ πρὸς φύλαξιν του,
ἀπεδόθη ὅμως ἔπειτα ἐκ τύψεως συνειδήσεως τοῦ ἱεροσυλήσαντος, εἰς
τὰς Ἀρχὰς. Δι' ἀπόκτησιν τοῦ τεμαχίου τούτου ἐγένετο μεταξὺ τῶν
συγγενῶν τοῦ Ἀγίου τεσσαράκονταετής διένεγκσις ὅποιας τελικῆς ἀπόφα-
σις ἦτο νὰ δοθῇ τούτο εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς συζύγου τοῦ Μιχαήλου
Σικελιανοῦ, ἥτις καὶ τὸ ἐκληροδότησε εἰς αὐτὴν ἐγκεκλεισμένην ἐντὸς
θήκης ἀργυρᾶς. Μετὰ θάνατον τοῦ Μιχαήλου Σικελιανοῦ τὸ ἱερὸν τοῦ-
το κειμήλιον, ἐκληρονομήθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Σικελιανοῦ, ὅστις ἐκ πε-
ριτροπῆς τὸ ἐκληροδότησε εἰς τὸν ζῶντα ἤδη Ἀγγέλον Σικελιανόν,
Ποιητὴν, εἰς οὗ καὶ τὰς χεῖρας εὐρίσκειται.

(2) Ὡς φαίνεται ἐκ τῆς δημοσιευμένης εἰς τὸ λεύκωμα ἐπιστολῆς

πέζει για τὸ Νιόνιο. Τοῦχε δώσει ψεύγοντας ὅτι εἶχε μείνει, ἀπὸ τὸ μεσημέρι, μὰ μπορούσε καὶ νὰ πεινάει στὸ γυρισμό. Ἡ θάλασσα πάν-
τα κάνει ὄρεξη.

Δὲ βασιτὰ πιά τὴ νύστα. Κουτουλάει ὀλοένα πού πάει νὰ πέσει ἀπὸ τὴν καρέκλα. Τοῦ κάκου! Στάθηκε κακὸτυχη στὸ γάμο τῆς. Αὐτὴ, τὸ κορίτσι τοῦ κύρ—Ρόδη τοῦ Θόδωρου, ἡ Χρύσω, τέλειωσε νὰ πάρει ψαῖξ! Αὐτὴ πού τὰ προικιά της μονάχα στοίχιζαν ἓνα μάτι, ὅλα ἀπὸ εἰκοσιτέσσερα, ἡ Χρύσω ἡ μονάκριβη, πού ἡ γριά Ἀσημίνα κι' ὅλες οἱ γειτόνισες στὸ χωριὸ ἔλεγαν—«χαράστονε μάτια μου πού θὰ τὴν πάρει· σόι, λεφτά, φρονιμάδα καὶ ρούχα, πού σ' ὅλη της τὴ ζωὴ δέθα τὰ χαλάσει...». Οἱ ἄλλες κοπέλλες τοῦ χωριοῦ τὴ ζηλεύαν κι' ἂν ἦταν ἀπὸ τὸ χέρι τους νὰ μπορούσαν νὰ τὴν πνίξουν. Ἔτσι ὅταν ἄκουγαν τὴν Ἀσημίνα νὰ διαλαλεῖ τὰ καλά της ἀπαντοῦσαν πει-
σμωμένες,

—Ἐ, τί νὰ κάμουμε κι' ἐμεῖς. Ἐχει ὁ Θεός...

—Ἐχει δὲ σὰς λέω· κατὰ τὸ κρῦο μοιράζει καὶ τὰ ρούχα. Μὰ ἐγὼ λέω τὸ στρωτό.

Τί τὰ θές ὡς τόσο! Μποροῦσε νὰ πάρει μιὰ γὰρ ἓνα τεχνίτη· ἓνα παπουτσή, ἓνα ράφτη, ἓνα μαγαζιάτορα ἢ κι' ἓνα δάσκαλο ἀκό-
μη ὅπως τόσες ἄλλες. Μερικὲς μάλιστα παντρεύτηκαν μὲ τὸ πουκά-
μισο. Ὅχι αὐτὴ ἡ καλοκαστημένη νὰ πάρει τὸ Νιόνιο τὸν ψαῖξ, πού
κατὰ πῶς λέει καὶ ἡ παραιμία

ψαῖξ καὶ πουλολόγος

συφορὰ στὸ σπίτι σου

Πότε θὰ σοῦ φέρει νὰ φᾶς δὲ ξέρεις. Ἀμα κάνει φουρτοῦνα, καὶ Χριστοῦ νάναι καὶ Λαμπρὴ μέρα, τὴν περνᾷς μὲ ξερόψωμο καὶ νὰ δο-
ξάζεις τὸ Θεὸ πού τῷχεις κι' ἐκεῖνο.

Τὴν πῆρε στὸ λαϊκό της ἡ προξενήτρα ἡ Φρυζούλα μὲ τὰ πα-
χειὰ της λόγια. —Τί ἔχει νὰ κάνει ἂν εἶναι ψαῖξ, πού ὁ πατέρας
του ἔχει τὰ χέλια καλά. Σπίτι ἀνωτὶ στὴ χώρα. Ὅ, τῷπερνε μιὰ μέρα
αὐτός. Τί ἄλλο ἤθελε;

Εὐπιάστηκε ὁ πατέρας της ὁ κακόμοιρος καὶ εἶπε τὸ ναί. Εἶναι ἡ
τύχη, μὰ τίτὸ θές, εἶναι καὶ τὸ μυχλὸ καμιά φορὰ. Αὐτὰ τὰ πράγματα
ἐξετάζονται ἀπὸ πρῖν. Ποῦ νὰ ξέρει πῶς ἦταν ἀπλωμένος ὁ γέρος
σ' ἐμπόρια καὶ θὰ τοῦδρισκαν τὸ σπιτί χρεωμένο. Νὰ τώρα! Ὅ, περνοῦν
για πάντα ζωὴ στενὴ καὶ κακομοιρικισμένη. Π' ἀνάθεμα τοῦς προ-
ξενητάδες.

... Πρῶτα νὰ σφάξω τὸ γαμπρό, ὕστερα τὸ κουμπάρο,

στερνὰ καὶ τὸν προξενητὴ πού σούκανε τὸ γάμο

Αὐτοὶ, βλέπεις, ἔχουν τὸ κρέμα στὴν ψυχὴ τους. Μπορεῖ ὁ ἄλλος
νὰ ξέρει ὅλο τὸν κόσμο;

Κακὸς δὲν ἦτανε - ἡ ἀλήθεια. Δὲν τῆς βαρυσίληγε ποτέ. Μὰ ἦ-
ταν ρέμπελος κι' ἄμα τὸ ψάρεμα τοῦδινε κανένα λεφτὸ στὴν ταβέρνα

τῷτρῶγε. Κ' ἡ καυμένη ἡ Χρύσω νὰ ξενοδουλεῖ, νὰ τσακίζεται, γιὰ
νὰ στολίσει μιὰ στάλα τὸ σπίτι της γιὰ τὴν Κυριακὴ πῆγαίαν οἱ
χωριανὲς της. Εἶχε φιλενάδες μαστόριδες καλοσεβγόμενες πού ὅλος
ὁ κόσμος τίς σεβότανε· ἔπρεπε λοιπὸν νὰ τίς περιποιέται, νὰ τοῦς
ἔχει κανένα λουκουμι ἢ μπισκότο καὶ μιὰ στάλα καφὲ σκέττο. Σὰν πε-
ρίμενε τὸν ἄντρα της, μὲ τὸ λύχνο ξενόπλεκε κάλτσες, πού πωλοῦσε
κρυφὰ ὅπως τὸ φρέσκο αὐγὸ τῆς κοτούλας της, πούπερνοῦσαν μῆνες δίχως
νάτὸ δοκιμάσει. Κι' ἔτσι ἀγόραζε πού καὶ πού κανένα καθρέφτη ἢ τραπε-
ζάκι ἢ τίποτ' ἄλλο τοῦ νοικοκυριοῦ, σὰν τῷδρισκε μισοτιμὴ ἀπὸ τίς
γειτόνισες. Ὅτι ἔδλεπε κανεὶς ἐκεῖ μέσα, ἀπὸ τὰ χειράκια της ὅλα ἦ-
ταν. Καὶ νὰ βρίσκει κι' ὦρα νὰ κεντάει ἐκεῖνα τὰ ὠραία πετσετάκια
καὶ τὰ τραπεζομάντηλα! Χρυσόχερσος σωστή. Τιμᾷει τὸ χωριό. Ἀπὸ
τὰ φαντά της πῆρε ὀλοτὴ· τ' ἀσημί ἢ ἀπὸ τὰ λεπτὰ πού τῆς ἔδινε ὁ
Νιόνιος γιὰ καμιά κάλτσα; Ἀλλὰ τὴν τῆς ἀξίζει τῆς καυμένης!

Τὰ συλλογιέται ὀλοένα καὶ ξαγρυπνεῖ. Ἡ γαλήνη της ψυχῆς της
φεύγει καὶ νοιώθει μιὰν ἀνησυχία πού τρέμει τὸ στήθος της, λὲς καὶ
σφίγγονται τὰ σπλάχνα της. Οἱ σκέψεις τρέχουν ἀπανοῦτοῦ στὸ κε-
φάλι της. Τῆς φέρνουν ἔτσι τὴν ἀπόφαση, κάποια ἀπόφαση πού θετικὰ
δὲν θὰ τὴν ἔπερνε ἄλλη στιγμή. Γίνεται λὲς τὸ μυαλό της κρύσταλλο
πού δείχνει καθαρὰ τὰ περσμένα.

Νά! Συλλογιέται τώρα τὸ Δῆμο! Τί ἀναπάντεχο ἦταν αὐτό! Ἡ-
ταν βράδυ σὰν ἀπόψε· ἡ στερνὴ τοῦ Τουλίου. Σημαῖναν οἱ καμπάνες· μ'
ὁρμή γιὰ νὰ πανηγυρίσουν τὸν ἐρχομὸ τῆς σαρακοστής. Φωνές, τρα-
γουδιὰ ἀντηχοῦσε θάλασσα καὶ στεριά. — Καθόταν, σὰν κι' ἀπόψε
στὴν ξώπορτα προσμένοντας αἰώνια τὸ Νιόνιο πούλειπε στὸ ψάρεμα.
Ἦταν λυπημένη γιὰ τὴν θυμότητα τὰ καλά της νιάτα πού τὰ περνοῦσε
μὲ τοῦς δικούς της, τίς συνομήλικές της κι' ἄκουγε σὺ αἰώνια τὸ
χτύπο τὸν πένθιμο τῆς καμπάνας τῆς Παναγίας πού σήμαινε τὸν ἐσ-
χομὸ τοῦ Δεκαπεντάγουστου. Λέγανε μὲ τίς φίλες της ἀπὸ βράδυ
τὰ φαγιά πού θάμαγεῖρεσαν στοὺς ἐργάτες τοῦ τρύγου—σοῦπομανέστρα,
πατάτες μὲ ντομάτες, σοφουαδοῦρα. Ἡ μιὰ σταύρωνε τὴν ἄλλη πῶς θὰ
εἶχε πιότερη φασαρία. Μὰ τί νὰ κάμει ἀφοῦ τ' ἀποφάσιζαν οἱ μεγα-
λύτεροι;

Τώρα καταμόναχη, χωρὶς δικούς, χωρὶς κανένα.

—Χρύσω... Χρόνια πολλά, καλησπέρα—τῆς εἶχε πεῖ. Εἶδε κι'
ἔπαθε νὰ καταλάβει. Ἦταν ὁ Δῆμος πού δὲν ἀπόλειπε φορὰ ἀπὸ
τῆ δουλειὰ στὸ μετόχι τους. Μὰ αὐτὸς ἦταν στρατιώτης. Πῶς βρέ-
θηκε δῶ; Ἐ, τὸ εἶχε τελειώσει—Τὰ χρόνια περνοῦνε. Τῆς θύμωσε
τὰ παιδιαστικά τους, τὴ χρυσὴ ἐποχὴ της, πού ὅλο κεντοῦσε κι' ἔ-
ραψε τὰ προικιά της, καὶ τὴ γιορτὴ, τὴν Κυριακὴ, λούσο πού πάει
ἄντρα,

Γύρισε από το στρατιωτικό του κ' η πρώτη λέξη ήταν να ρωτήσει τη μάνα του γι' αυτή. Έμαθε την κακοτυχιά της. Δεν κρατήθηκε κ' ήρθε να της το πει. Μά γιατί δεν τον περίμενε αυτόν που είχε τον τρόπο; Το λάδι και το κρασί της χρονιάς στην αποθήκη. Τα ρόδια, τα σταφύλια, τα μπικίρια σαπαίνονταν κρεμασμένα στο πάτερο γιατί δεν προφτάναν να τα φάνε όλα. Στο σπίτι του μόνο ένα κρέα: ή ένα ψάρι αγοράζε από μαγαζί. Κι' αυτός είχε την τέχνη του χτίστης. Ξεσκόλιζε στη χώρα. Αφ' ότου βγήκε από, όλοι οι παλιοί στο χωριό καθόντανε. Μά είχε λοιπόν βέλο στα μάτια της να μη νοιώσει το φλογερό του αίσθημα; Γιατί πήγαινε και δούλευε μεροδοϋλι στο χτήμα της; Ανάγκη δεν είχε. Ούτε στο δικό του δέ δούλευε. Κανενός δέ του πέρασε ύποψια στο κεφάλι. Θα το μάθαινε τότες. Όλο θα ήρχονταν στ' αυτήιά της. Έφαγε τα νιάτα του στη σκέψη της, κι' όλα δήλειαζε να της το πει. Έθελε να ναι πρώτα εν τάξει, γιατί ή αν μισαλωμένος, δεν έκανε του άερος. Περίμενε να τελειώσει το στρατιωτικό του. Μά αυτή βιάστηκε. Σάμπως την πήσαν τα χρόνια! Μόνη της έθαλε την πέτρα στο λαιμό και φουρκίστηκε. Δεν της τώπε, μά έπρεπε να το καταλάβει. Ήταν τόνειρό του. Ξυπνούσε, κοιμόταν—αυτήν έδλεπε μπροστά του....

Η Χρύσω νομίζει πως ακούει παραμυθι. Παφλάζει στα πόδια της ή θάλασσα και το φεγγάρι ατημώνει το πρόσωπό τους....

Τη. Ο μιζέι που πήγαινε στην εκκλησιά, κι' αυτός καθόταν πάντα δγνάντια της για να τη χορταίνει. Θυμάται και την ημέρα που πρωτοφόρεε μακρύ φοιστόνι. Ήταν ρόζ. Ίίχε σηκώσει και τις πλεξούδες της. Ανήμερα Λαμπρή.

Πόσο όμορφη του φάνηκε και πόσο ευτυχισμένος γύρισε στο σπίτι του.

Η Χρύσω κλαίει.... Αλήθεια τότες δεν κοίταζε κανένα.

Είχε το νοῦ της στα λόγια. Έθελε να γίνει κυρία να μπει στη χώρα....

Ο Δήμος της θυμάει ακόμα ένα σελινόλουτο βράδι του ταιγνητή που ρεύγοντα: για το στρατιωτικό. Έλαμε σερενάδα με την κιθάρα και περπατάμε από το σπίτι της.

Φέγγω και φεύγει ή όχρ'α μου γίνεται ή δύναμή μου κι' απ' την καρδιά μου αγροικω πως λίγη είναι ή ζωή μου.

Αλήθεια τό θυμόταν καλά. Ήταν άργά. Ανακάθισε στο κρεβάτι της για να τ' ακούσει καλύτερα. Ήταν πομένο με πόνο που χωρίς να θέλει διαίκοσε. Το φεγγάσι έμπνεσε από τις ανοιχτές γρίλλες: ίσια στο κρεβάτι της. Μά δεν πήσε χαμπάρι, πως ήταν γι' αυτήνε....

Της φέρνει τα παλιά τη. ένα - ένα στο νοῦ. Της τα θυμάει όλα. Κ' ή Χρύω, ή περήφανη γέρνει τώρα το κεφάλι, ανοίγει ελεύθερο ο-

λο της τὸν πόνο. Ναί είναι δυστυχισμένη.

Ο Δήμος σκέφτεται. Μεγάλο: λόγος, μά πρέπει να της το πει.

Επί-τέλου: γι' αυτό τόλμησε και ήρθε ως εκεί από το χωριό. Και την καλεί να γυρίσει έξω. Να ταιριάσουνε να κάμουνε σπίτι. Θάχει όλα τα καλά, χωρίς να δένεται σαν τώρα ως το χάραμα.

Μά τότες ήταν τόσο απότομο και τόν έδιωξε μ' ένα μεγάλο αδύνατο. Ήταν δειλός ο Δήμος κι' έφυγε μαζωμένος.

XX

Τό θυμάται σαν τέτοια ώρα ήταν το αναπάντεχο αυτό με το Δήμο. Να το μετανιώωνε να ξαναγύριζε! Της έρχότανε πάντα στο νοῦ στη μοναξιά της.

Μά τι θάλεγε ο κόσμος αν τόκανε; Θα βούιζε το χωριό. Θα ντρόπιαζε όλο της το σῖ. Βγάζει τὸ κεφάλι απ' έξω. Τίποτα έάρκα.... Ούτε στο δρόμο τίποτα... Όλο νομίζει πως θ' ακούσει τ' άεργό δῆμα του Δήμου που ξαναγυρίζει να της πει τα ίδια.

Μόνο το πάφλασμα της θάλασσας και το φεγγάρι που την κοιτάει περίεργα και συμπνετικά.

Μόνη, ολομόναχη. Και θάναί πάντα μόνη.

Σά θα γυρίσει ο άντρας της ούτε θα την καλησπερήσει καλά - καλά... Θα φάει χωρίς να της μιλήσει... Είναι σαραντάρης πιά. Η φτώχεια και το κρασί τον έκαναν ψυχρό... Κι' αύριο θα λείπει στη ταβέρνα....

Κι' άξαφνα συλλογιέται αύριο το πρωί που θάρθει ή κυρά - Νικολού με τις κολοκυθοκορφάδες: από το χωριό να μηνύσει τοῦ Δήμου...

Ζάννουθος 4 - 1 - 28

Μαριέττα Μινώτου

Γύρω στο Βραβείο Νόμπελ

(του Ίωσήφ Fanciulli.)

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΓΚΡΑΤΣΙΑ ΝΤΕΛΕΝΤΑ

Πήγα δώ και λίγα χρόνιά στο Νουόρο, στο πατρικό σπίτι της Γκρατσία Ντελέντα. Δίγες μέρες πριν είχα δει το άιτελιέ του Φραγκίσκου Τσιούζα κοντά στο Κάλιαρι, όπου τα μεγάλα τραγικά αγάλματα δείχνουν τη βουβή ζωή τους ανάμεσα σε φώτα και σκιές. Έτσι μου φάνηκε τότες πως στα δωμάτια εκείνα έμψυχόνονταν άλλα αγάλματα. Τα γνώρισα: ο Έλλιας Πόρτσουλου, ο Άνανίας, ο Μαριελήνος, ή Μαριάννα Σίκα....

Αν το να φαντάζεται κανείς είναι σαν να το βλέπει κιόλα, αί

μορφές εκείνες ήταν στο παλιό σπίτι, σαν της Γκράτσια, κοριτσάκι ακόμα, της είχε φανεί πως τις έβλεπε ανάμεσα στους τοίχους. Μονάχα, ίσως, αυτή να τις έβλεπε τότες. Μόνον απ' αυτή τής έφαιναν το μαγικό λόγο που θα τους έλυνε τη σιωπή και θα τις έφερε στον κόσμο.

Αλλά το κοριτσάκι δεν είχε συναίσθηση του έαυτού της και της τύχης της.

— Έδω ή Γκράτσια μελετούσε - μου είπε η νέα σπιτονοικοκυρά. - Στο τραπέζι εκείνο, στη γωνία, κάτω από το παράθυρο, καθόταν ή μικρή ανοίγοντας τα μάτια της όλάνοιχα στα σχολικά βιβλία. - Ήταν στη 5η τάξη, στο τελευταίο χρόνο του σχολείου. Λαχάνιαζε ακόμα από το τρέξιμο στ' ανθισμένα λειβάδια με τη συντροφιά των μικρών φιλενάδων. Προσωπικά που ανάσκελα κοιτάζαν τον ουρανό· τραγουδία ελεύθερα και ζωηρά. Από το πλαϊνό δωμάτιο έφταναν φωνές αδιάκοπες. Ο πατέρας της Γκράτσια τους συμβίβαζε κάνοντας το δικαστή. Τους ανάκρανε κι' έβγαζε την απόφαση. Έγώ στις μικρές αναιδέσεις τους, ά πλώνουνταν πλατειά ψυχολογία. Η μικρούλα σήκωνε το κεφάλι από το βιβλίο κι' άκουγε.

Μου άνοιξαν μια πόρτα και μπήκε άφθονο το φως.

— Να το περιβόλι της ! . .

Ένας πλατύς χώρος γεμάτος δέντρα. Ένα τέτοιο αλωνόβιο, από την μια μεριά, με μαύρο θόλο· ή άπότομη πλαγιά του βουνού. Ορθογώνιος - άπέναντι - ξανθή και άγρια, στεφανωμένη με σταχτιά φύλλα που τα κουνεί ο άνεμος.

Έδω λοιπόν, στην επιβλητική αυτή γαλήνη, καθόταν ή Γκράτσια σκεπτική. Μα είχε πιά το μυστικό της· ένα γλυκύτατο θησαυρό, πιο πολύτιμο από κείνους που έχει κάποτε ή Νεράιδα στο σπίτι της, μερικά χειρόγραφα κρυμμένα. Όχι εκθέσεις του σχολείου μά φαντασίες δικές της, που της έnéπνευε επιταχτικά μια φωνή. Κι' είναι τόσες οι φωνές που μιλούν στη χυστή εκείνη σιωπή! Τις άκούει με θρησκευτική πίστη. Και ίσως σε μια μόνη δε θα πίστεβε· σ' εκείνη που θα της έλεγε με το βραδυό άεράκι:

«Θ' άφήσεις το σπίτι σου. Θα πιάς στη Ρώμη όπου ζουν οι Πάπας κι' ο βασιλιάς. Θα πάρεις μαζί το θησαυρό σου, τις σελίδες σου τόσες δσες, τα μπουμπούκια των ρόδων και του ασφόδελου του Μάη. Θα τις πάρει ένας άνεμος δυνατότερος από μένα και θα πάνε μαζί με τ' όνομά σου σ' όλες τις χώρες του κόσμου. Γιατί δεν είναι άσήμαντες. Είναι ένας όλόκληρος λαός που φανερώνεται, μια παλιά ψυχή που τραγουδά, αυτός ο ήλιος κι' ο ουρανός, ένας όλόκληρος πόθος μαζεμένος απ' τα βουνά μας και τη θάλασσά μας. Θα περάσουν χρόνια. Μια μέρα θα οδηγήσεις την

παλιά ψυχή σ' ένα μακρινό μέρος του Βορρά, όπου οι άνθρωποι είναι ψηλοί και ξανθοί κ' ή θάλασσα σιωπηλή ανάμεσα σε ψηλότερους βράχους, όπου ο ήλιος μένει σ' ένα άχνόν ουρανό για να φωτίζει, και για ένα μέρος της νύχτας, μιαν ήρεμη ζωή.

Εκεί κάτω, μικρούλα μου, θα σε κρίνουν άνθρωποι μεγάλοι και σοφοί, όχι όπως έλυνε τις διαφορές σας ο πατέρας σου. Θα ναι ένας μεγάλος διαγωνισμός και θα βγεί ή άπόφαση σαν μιας ευγενικιάς κούρας. Οι κριτές σου θα κοιτάζουν και σένα και την ψυχή σου, και θα σου πουν, μικρούλα, πως στέκεις πιο ψηλά από κάθε άλλον γιατί έφτασες στην κορυφή της ποίησης. . . »

Η Γκράτσια - κριτεί μικρό τότες - μ' ένα κίνημα θάδωχνε από το πρόσωπό της την πνοή του παιχνιδιάρικου άγέρα και θα χαμογελούσε, στα λόγια αυτά που σήμερα γίνηκαν πραγματικότητα . . . (Το τέλος εις το προσεχές) (Μετάφραση) Σ. Μινώτου

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΣ

Με την έκδοσή της ή 'Ιόνιος 'Ανθολογία επεδίωκε δύο πράγματα· να δημιουργήσει ενδιαφέρον γύρω στην έπικείμενη Έκατονταετηρίδα του μεγάλου μας συντοπίτη Φωσκόλου, και ν' άνοίξει νέο δρόμο στην πνευματική κίνηση της Ζάκυνθος και της Έπατηήσου γενικά. Το πρώτο το πέτυχε με τις μεγαλόπρεπες γιορτές της έκατονταετηρίδας, όπου πρωτοσητήσε, άφου πολέμησε χίλιες δυό δυσκολίες κι' αντίδρασες που συνάντησε. Ένίκησε γιατί είχε σταθερή θέληση και πίστη στα ιδανικά της. Για να δώσει πιοτερο λαμπρότητα στις γιορτές, σε τρεις μόνο μήνες μάζερε ειδική συνεργασία από κορυφαίους Έλληνες και ξένους κ' έξέδωσε, με χίλιες δυο σελίδες, το Φωσκολιανό Λεύκωμα.

Η 'Ιόνιος 'Ανθολογία επιβλήθηκε και κρατήθηκε σ' επίπεδο ψηλό. Χρωστά όμως να εκφράσει την ευγνωμοσύνη της στους διαλεχτούς συνεργάτες της, σ' όσους τη βοήθησαν στο έργο της, στον Έλληνικό και ξένο Τύπο και στους διανοούμενους που έγραψαν επαινετικά γι' αυτήν και για τη δράση της διευθυντήριάς της, στους εκλεκτούς φίλους της που τη συγχάρηκαν με άπειρα γράμματα και τους συνδρομητές της που

τόσο πρόθυμα τὴν ἐνίσχυσαν.

Καὶ τώρα μὲ τὸ κῦρος ποὺ ἀπόκτησε θ' ἀφοσιωθεί ὁλό-
τελα στὸ δεύτερο μέρος τοῦ προγράμματός της, ἐκεῖνο πού,
μὲ τὸ πολῦτιμο ἄρθρο του ὑποδεικνύει ἕνα φανατικὸς Ἑπι-
νήσιος ποὺ τ' ὄνομά του ἀκούεται μὲ θαυμασμὸ καὶ σεβασμὸ
σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρώπην ὁ κ. Α. Ἀνδρεάδης.

Παράπλευρα ὅμως θ' ἀγωνιστεῖ γιὰ τὴν τελειωτικὴν ἐ-
πικράτηση τῆς δημοτικῆς μας—τῇ γλῶσσᾳ ποὺ δημιουργήσανε
καὶ τιμῆσανε οἱ μεγάλοι μας Ἑπτανήσιοι.

Ἀπὸ τὸν ἐρχόμενον Ἀπρίλη, ποὺ μπαίνει στὴ β' χρονιά
της, θ' αὐξήσει τίς σελίδες της, θὰ τυπώνεται καλλιτεχνικά,
καὶ θὰ κυκλοφορεῖ παντοῦ. Θ' ἀφιερῶσει δυὸ—τρεῖς σελίδες
γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ κάθε ἄλλη σοβαρὴ κίνηση τῆς Ἑπι-
νήσου. Θὰ προκηρύξει διαγωνισμοὺς μὲ πλούσια βραβεῖα, σὲ
διηγήματα, ποιήματα, λαογραφικά καὶ πρὸ παντὸς μελέτες Ἑ-
πιτανησιακῆς, ποὺ θ' ἄχουν προτίμηση ἀπὸ κάθε ἄλλη συγερ-
γασία, ὅσο καλὴ κι' ἂν εἴναι.

Στὸ ἔργο της αὐτὸ προσκαλεῖ τοὺς Ἑπτανήσιους νὰ τὴ
βοηθήσουν. Τοὺς παρακαλεῖ νὰ τὴν πληροφοροῦν μὲ σύντομα
ἄρθρα γιὰ κάθε ἀξιόλογο κίνηση ἢ γεγονότα τῆς Ἑπτανήσου.
Περιμένει ἀπ' ὅλους τὴν ὑποστήριξή τους· τὴν ἡθικὴ καὶ ὁ-
λική. Καὶ τοὺς δίνει τὴν ὑπόσχεση πὺς ἡ ἐξέλιξίς της θὰ εἴ-
ναι γοργή, καὶ πὺς ἡ Ἑπτανήσος θ' ἀποκτήσῃ ἕνα ἀπὸ τὰ
πρῶτα περιοδικὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τ' ἄλλο φύλλο θ' ἀρχίσουμε τίς Ἑπιτανησιακῆς με-
λέτες: Διον. Στεφάνου, τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Α. Ἀνδρεάδης.
Τὸ Ἴόνιον θέατρον, τοῦ Βάλσα, Ἀνδρέας Λασκαράτος,
τοῦ Δ. Ζακυνθίου, Ἀνδρέας Κάλβος, τοῦ κ. Βουτυρεῖδη, κλπ.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ἡ Ζάκυνθος, ἡ Ἀκαδημία, τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ Λαογραφ-
ικός, τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὁ
Ἑλληνικὸς Τύπος μὲ τοὺς καλύτερους συνεργάτες του, ἡ Ἰτα-
λία μὲ τὴ λαμπρὴ συμμετοχὴ της καὶ τοὺς εὐγενέστατους κ'
ἐξοχώτατους ἀπεσταλμένους της, ἡ πνευματικὴ Ἑλλάδα ὁλόκλη-
ρη, τίμησαν μὲ μεγαλοπρέπεια τὴ μνήμη τοῦ ἀθάνατου Ζακ-
υνθίου Οὐγου Φωσκολοῦ στὴν ἐπέτειο τῆς ἑκατονταετηρίδας του

στὴ Ζάκυνθο. Τὸ βαπόρι Ἰέραξ ποὺ ἔφερε τοὺς ἐπίσημους, Ὑ-
πουργὸς τῆς Παιδείας κ. Νικολοῦδης, Κο Μιχαλακοπούλου πρόε-
δρος τῆς Ἐπιτροπῆς, τὰ μέλη της κ. κ. Ἀνδρεάδης, Ζέγγελης,
Μάτεσι, Παπαδάκης, Σπύρος καὶ Μαριέττα Μινώτου, τοὺς προ-
σκεκλημένους Κα Δεντροῦ, Καράβια, Σωτηρίου, Ἀθανα-
σιάδης Νόβα, Φιλαδελφέα, Μπαμπάκο, Δημ. Φραγκόπουλο,
Ἀλκή Θούλο, Δαυβέρη, Πέτρο Χάση, Ἀννίνο Σημηριώτη,
Κόκκινος, Οὐράνη, Λάσκαρη, Δημ. Καλογερόπουλο, Ν. Ἀλε-
βιζάτο, Μαυροκορδατο, Μπονναῖο, Ρουλάν, Βεργκάνι, Μασ-
σόνι, Μπατίτι, Κα Ἀπαθάργελο, τὸν πρόεδρο τοῦ συλλόγου
Ζακυνθίων κ. Μάνδηλα καὶ ἄλλους διαλεχτοὺς ἀνθρώπους τῶν
γραμμάτων κ' ἀνταποκριτές, ἔκαμε τὴ Ζάκυνθο ἕνα ἀληθινὸ
πνευματικὸ μπουκέτο.

Θεοῦ συγχαρητήρια χροστοῦνται στὴν Κυβέρνησις γιὰ τὸ
ἐνδιαφέρον καὶ τὴν πρωτοβουλία της, καθὼς καὶ σ' ὅσους ἐργά-
στηκαν ἐξαιρετικά, στὸ Δήμαρχο Δ. Ἰθακήσιο, Παπαντωνίου,
Ἀνδρεάδης, Παπαδάκης, ποὺ ἀληθινὰ μόχθησε, καὶ φυσικά στὸ
γλύπτη Δημητριάδην ποὺ σκόλισε τὴ Ζάκυνθο μ' ἕνα ἀπὸ τὰ κα-
λύτερα ἔργα του. Οἱ λόγοι, ἰδίως τῶν κ. Bodrero καὶ Τσίπι-
κο, οἱ τρεῖς προπόσεις τῶν κ. κ. Μιχαλακοπούλου, Arlotta καὶ
Μάτεσι, ἡ ἀπαγγελία ἀπὸ τὴν Κα Δεντροῦ ποὺ προσκλήθη-
κε ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ ἐπίτηδες—τοῦ ὁραιότατου ποιήματος τοῦ
κ. Μαλακάση ποὺ ἱστορεῖ γιὰ τὸ Φωσκολιανὸ Δεύκωμα καὶ
τῶν σονέτιων τοῦ Φωσκόλου, ὅλα ἔξοχα. Δεπτομέρειες ἐκτενεῖς,
τοὺς λόγους ποὺ ἐκφωνήθηκαν, τίς καλύτερες περιγραφές
(Ἐλευθέρου Λόγου, Ἑλληνικῆς, Πρωίας, Ἐμπρός, Πολιτείας,
Βραδυνῆς), τὰ καλύτερα Φωσκολιανὰ ἄρθρα σάν τοῦ καθηγη-
τοῦ Ὀτιολίνι μὲ 58 γινῶμες διάσημων Φωσκολιανῶν τοῦ κ.
Ρουσσέλ, τοῦ Meillet, Φουζέο, Μπορντώ, Plessis κ. τ. λ. ποὺ
λάβανε ἀργὰ καὶ δὲν προλάβανε νὰ συμπεριλάβουμε στὸ Δεύ-
κωμα ποὺ τυπώθηκε βιαστικά καὶ μοιράστηκε ἀπὸ τὴν Κυ-
βέρνησις σιτοὺς προσκεκλημένους στὸ ἐπίσημο γεῦμα στὴ Λέσχη
«Λομβάρδος» καὶ ποὺ κίνησε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸ θαυμασμὸ ὅλων,
θὰ τὰ δημοσιεύσουμε ἀργότερα σὲ συμπληρωματικὸ τεῦχος.

Δύο ἀπὸ τὰ ἄρθρα τοῦ Δευκώματος, ἀφοῦ ζήτησε τὴν ἄ-
δεια τῶν συγγραφέων, παρεχώρησε ἡ Ἰόνιος Ἀνθολογία τὴ
μεταφρασμένα σὲς ἐφημερίδες «Ἐλεύθερο Βῆμα καὶ Πρωΐα».
Ἡ κ. Μαριέττα Μινώτου, ποὺ τῆς εἶχε ἀναθέσει ἡ Ἐπιτρο-

πή να μιλήσει Ιταλικά για τη μάνα του Φωσκόλου, παραιτήθηκε από το λόγο της για να διευκολύνει την όμαλή εξέλιξη του προγράμματος, που με τους λόγους που προστέθηκαν είχε παραφροσιωθεί. Μίλησε όμως αργότερα στην Αθήνα στη σάλα του Λυκείου των Ελληνίδων, που είχε διοργανώσει φιλολογική γιορτή για την Εκατονταετηρίδα, σύμφωνα με το πρόγραμμα :

- 1) Κα Μαριέττα Μινώτου : Η Επίδρασις των γυναικῶν στο Φώσκολο. Πρόβλ. περιοδ «Ελληνίς» τεύχος Νοεμβρίου).
- 2) Κα Ι. Τερέντζιο : Απαγγελία ποιημάτων Φωσκόλου.
- 3) Αντωνίου Μάτεσι : «Ανάλυσις των Τάφων» κατά μετάφρασιν του ιδίου.

Στον Παρθενόεον επίσης γίνηκε στις 29 του Νοέμβρη επίσημη φιλολογική γιορτή που μίλησαν έξοχα οι κ. κ. Ορέντι και Μάτεσις και έπροβλήθη η κινηματογ. ταινία των εορτών.

Με τις γιορτές γίνηκαν και τ' αποκαλυπτήρια από την Ακαδημία πλάκας αναμνηστικής στο σπίτι που έμενε κι' άρρώστη σε ό Δε - Βιάζης. Επικροτούμε, όπως κι' όλη η κοινωνία μας, την απόφαση αυτή της Κεντρικής Επιτροπής των Αθηνών, μόνο που συμφωνούμε πως ή επιγραφή δέν είναι ιστορικώς όρθή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Λάβουμε και συσταίνουμε θερμά τ' ακόλουθα βιβλία :

Σαντιρόζας Η εκατονταετηρίς της εξέδου του Μεσολογγίου - Φαβιέρος: λόγοι του καθ. του Πανεπιστημίου κ. Σ. Κουγέκ που τυπώθηκαν σε κομψή τέχνη.

Le theatre grec contemporain: Έπισκόπηση των Ελλήνων θεατρικών συγγραφέων του κ. Ανδρ. Ανδρεάδη, ακαδημαϊκού.

Ελληνική Λαϊκή Τέχνη Σκύρου: της μοναδικής κ. Άγγ. Χατζημιχάλη.

Φωνές χωρίς ήχο: ποιητική συλλογή Γρηγόρη Θεοχάση.

Το μυρολόι της δημοφης: Έκδοσις σπάνια κ' εκλεκτή, Γεωργ. Δροσίνη, που άκούεσθα δουλεύει για τη λαογραφία μας.

Η δεκάτη τρίτη ώρα: τραγούδια, διηγήματα του Άλκη Θρύλου.

Εκπαιδευσις και άνθρωπισμός. Νέα ζωή άνθίζει από τα ερείπια: Ν. Ι. Λούβαρι (έκδοση Έρευνας Αλεξανδρείας).

Η επιτυχία εις την ζωήν: Κοινωνιολογική μελέτη του κ. Α. Κασ Βιβλίον πολύτιμον εις όλους. Έκδοσις Έρευνας Αλεξανδρείας.

Ποιήματα δρ. Γ. Σ. όλα τα βιβλιοπωλεία.

Ποιήματα δρ. Γ. Σ. όλα τα βιβλιοπωλεία.

Ποιήματα δρ. Γ. Σ. όλα τα βιβλιοπωλεία.

Ποιήματα δρ. Γ. Σ. όλα τα βιβλιοπωλεία.

Ποιήματα δρ. Γ. Σ. όλα τα βιβλιοπωλεία.

Ποιήματα δρ. Γ. Σ. όλα τα βιβλιοπωλεία.

Ποιήματα δρ. Γ. Σ. όλα τα βιβλιοπωλεία.

Στέφανος: Έκλογαί αρχαίων ποιημάτων, μετάφραση του άκαδ. Σ. Μενάρδου. Από τα διαλεκτικότερα Έλληνικά βιβλία.

Αυτοβιογραφία Άνδρ. Λασκαράτου: μετάφρ. Χαρίλ. Αντωνιάτου. Le torture della sfinge: Συλλογή από ποιήματα και μεταφράσεις στην Ιταλική από του: καλύτερους Έλληνες ποιητές, του κ. Θεόδωρου Μπρίκου. Παινήθηκε πολύ από τον Ιταλικό τύπο. Το συσταίνουμε

Φοιτητικόν Έμερολόγιον: Κόντογιάννη και Κολονέλλου. Συνεργασία των κορυφαίων λογογράφων και επιστημόνων. (Σελ. 117, ιστορική μελέτη Μαριέττας Μινώτου «Ένας άγνωστος Έλληνας»).

Έμερολόγιο Θεσσαλονίκης: Κα: Μερόπη Τσιώμου. Χουσόδοτο καλοτυπωμένο, άφθονα σε ελκ και εικόνες. (Σελ. 133 λαογραφικό διήγημα κ. Μαριέττας Μινώτου «Σία φιερά του Έπνου»).

Περιοδικά:

Νέα Έστία: δεκαπενθήμερο φιλολογικό. Διευθ. Γρηγ. Ξενόπουλος. Έλληνικά Γρόμματα: δεκαπενθήμερο φιλολογικό. Διευθ. Κωστής Μπασιτιάς και Βασίλ. Μαλατάκης.

Έλληνική Έπιθεώρησις: Μηνιαίον. Διευθύντρια Εθγενία Ζωγράφου. (Μενάνδρου 83).

Έλληνίς: Μηνιαίον, έργον του Ε. Σ. Ε. Γ.

Αναγέννηση: Μηνιαίο. Διευθ. Δ. Γληνός.

Ανάπλασις: Θεσηκευτικό. Διευθ. Ίωαν. Παπαδόπουλος

Νυχτερίδα: Έβδομαδιαίο Διευθ. Πάος Φωτόπουλος.

Τρείς Έεράρχαι: Έθνικοθεσηκευτικόν Διευθ. Βαρυμποπιώτης

Παρασκήνι: Μηνιαίο καλλιτεχνικό Διευθ. Ν. Παρασκευάς.

Ραδάμανθυς: Εικονογραφημένη έγκυκλοπαιδική Έπιθεώρησις.

Νέα Άγωγή: Μηνιαίο παιδαγωγικό δελτίο.

Ο Άγώνας της Γυναίκας: δεκαπενθήμερο δελτίο.

Νεοελληνικά Γράμματα: Μηνιαίο λογιτεχνικό Διευθ. Γιάννης Μουρέλλος. (Ηράκλειο).

Μοῦσαι: δεκαπενθήμερο φιλολογικό. Διευ. Α. Ζώης (Ζάκυνθος)

Κεφαλονιά: δεκαπενθήμερο Διευθ. Τάκης Θεοδοσιάτος (Άργος-στολι)

Τηλεγραφική έπιθεώρησις (Σύρος), Παναγιύπνια (Άλεξάνδρεια),

Ζητω (Μομπελιέ), Europa Orientale (Ρώμη), Studi sennesi (Σιένα)

Περιοδικόν δελτίον βιβλιοθήκης (Χανιά).

Έφημερίδες:

Ζακύνθου Όσις, Φιλελεύθερος, Αναγέννησις, Έπτά-

νησος, Κοινωνική, Άλήθεια, Βασιλικός Άετός, Νέα Έρευνασημ.

Κεφαλληνία: Έλκ, Μέλλον, Τελώνιον.

Παξών Παξοί, Ιθάκη, Ιθάκη.

Κερκύρας Έλπίς, Κερκυραϊκή Έλπίς, Δύναμις, Κέρκυρα.

Έφημερίς των Ειδήσεων. Ίωαννίνων Έλευθερία.

Μετληνή Ταχυδρόμος: Πατρών Τηλεγραφος, Νε-

ολόγος: Ναυπλίου Ναυπλιακή ήχώ. Χανίων Παρα-

τηρητής: Μεσολογγίου Μεταβολή. Κραυγή. Παρι-

σιών. Αθηνών Έμπρός, Έλληνική, Έλ. Δόγος

